

**TIJDSCHRIFT
VOOR
NUMISMATIEK**

**EUROPEES GENOOTSCHAP
VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE**

JULI-AUGUSTUS 1979 - VOL. XXIX - Nr. 4

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

ALGEMENE VERGADERING VAN HET EUROPEES GENOOTSCHAP VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE TE BRUSSEL OP 14 OKTOBER 1979

In 1978 hield het E.G.M.P. zijn algemene vergadering te Brugge en in 1980 zal de bijeenkomst plaats vinden te Luik dat haar millennium zal vieren. Gezien aldus de gebruikelijke afwisseling tussen een Vlaamse en Waalse stad onderbroken is, heeft de Beheerraad besloten de algemene vergadering van 1979 in Brussel te houden, stad die dit jaar haar millennium herdenkt. Het is sinds 1965 geleden dat het E.G.M.P. zijn vergadering hield in de hoofdstad.

De algemene vergadering zal doorgaan op zondag 14 oktober 1979

De organisatie berust bij de afdeling Brussel die besloten heeft dat deze bijeenkomst niet zal gekoppeld worden aan een numismatische ruilbeurs. Zij wenst op die manier terug aan te knopen met de traditie uit de periode van de zestiger jaren volgens dewelke de algemene vergadering op zichzelf het objektief vormde van deze samenkomst. Het kan niet ontkend worden dat sindsdien veel zaken geëvolueerd zijn en dat de ruilbeurzen een belangrijke plaats ingenomen hebben. Dit betekent echter niet dat zij het essentiële doel van de bijeenkomst mogen worden.

Ondanks de afwezigheid van een numismatische ruilbeurs hoopt de afdeling Brussel dat het aantal deelnemers even hoog zal liggen als op de algemene vergaderingen van de laatste jaren. Zij rekent voornamelijk op de aanwezigheid van de bestuursleden van de verschillende afdelingen. Indien elke afdeling door haar volledig bestuur moest vertegenwoordigd zijn, dan is er niet de minste twijfel dat de algemene vergadering van 1979 een rekordopkomst zou noteren. En waarom niet ? In elk geval, succes of geen succes, het experiment loont de moeite geprobeerd te worden.

De algemene vergadering gaat door in de lokalen waar de afdeling Brussel haar maandelijkse bijeenkomsten houdt, namelijk op de 1ste verdieping van de Cercle Industriel et Commercial, Sint-Hubertus Galerij, in het centrum van de stad. De ingang geschiedt langs de Arenbergstraat nr. 1 c. Het parkeren stelt geen problemen op zondag voormiddag. Er is ruimschoots plaats op de de Berlaimontlaan (Nationale Bank van België).

De algemene vergadering vangt aan om 10 uur en de dagorde van het statutair gedeelte omvat volgende punten :

1. Toespraak en verwelkoming door de voorzitter van de afdeling Brussel.
2. Toespraak en verwelkoming door de voorzitter van het E.G.M.P. en verslag over de activiteiten in het voorbije dienstjaar.
3. Verslag van de secretaris generaal van het E.G.M.P.
4. Verslag van de penningmeester van het E.G.M.P.
5. Verslag van de verificateurs der rekeningen.
6. Ontlasten van de Beheerraad.
7. Bepalen van het lidgeld voor het dienstjaar 1980.
8. Statutaire verkiezingen : het mandaat van de beheerders die geen afdelingsvoorzitter zijn is ten einde.

Na deze statutaire vergadering worden, respectievelijk in het Frans en in het Nederlands, twee korte lezingen gehouden die het probleem behandelen van de pseudo-munten wiens groeiende toename de numismaten terecht verontrust. Deze mededelingen worden gevolgd door een debat dat hopelijk konstruktief zal zijn. Het is duidelijk dat het Genootschap noch de ambitie noch de hoop koestert enige daadwerkelijke invloed te kunnen uitoefenen ten opzichte van deze wereldwijd verspreide praktijken, maar anderzijds is het aangewezen dat de numismaten eens hun houding daaromtrent bepalen.

Na dit debat, waarschijnlijk omstreeks 12.30 uur, biedt de afdeling Brussel alle aanwezigen het aperitief aan.

Omstreeks 13 uur kunnen de aanwezigen (die het wensen en men hoopt dat zij talrijk zullen zijn) het middagmaal gebruiken in dezelfde lokalen waar de vergadering plaats vindt. Vroeger verliepen deze maaltijden in een echt gemoedelijke sfeer. Het betreft absoluut geen banket en de deelname aan deze vriendenmaaltijd bedraagt 350,— BF, dienst en B.T.W. inclusief, de dranken niet inbegrepen. We dringen er op aan dat de leden die wensen deel te nemen aan dit middagmaal zich kenbaar zouden maken bij middel van een postkaart te sturen aan de heer Pierre le Maire, de Broquevillelaan 53 bus 12 te 1200 Brussel, en dit ten laatste een paar dagen vóór de algemene vergadering.

In de namiddag kunnen de leden in groep een bezoek brengen aan het Erasmusmuseum alwaar een geleide rondgang op het programma staat. Gelegen in het oude kader van het gebouw waar de humanist verbleef, betreft het een museum van groot historisch en cultureel belang.

Zoals vorige jaren laat ook thans het Genootschap een penning slaan ter herdenking aan deze algemene vergadering. De voorzijde is geïnspireerd op de Brusselse jeton van 1685 waarop het stadhuis afgebeeld staat. Nadere inlichtingen omtrent de penning zullen tijdig medegedeeld worden.

ROMEINS VERLEDEN IN TIENEN HERLEEFT

André DEWIL

Het is algemeen bekend dat Tienen een belangrijke Gallo-Romeinse nederzetting was, gelegen aan een antiek knooppunt van verscheidene heerbanen. Ook nu nog leeft de benaming "heerbaan" (in oude spelling heirbaan) voort in ons huidig taalgebruik. De naam alleen al getuigt van Tienens Gallo-Romeins verleden. Toch zijn ontegensprekelijk de drie *tumuli* of *tommen* van Grimde de meest sprekende herinnering uit deze periode. Steeds hebben deze drie grafheuvels, dagtekenend uit de 1ste of 2de eeuw na Christus, de bevolking geboeid en zelfs gefascineerd. Zowel geleerden als plunderende soldaten hebben in verschillende eeuwen deze ca. 10 meter hoge en brede tommen doorzocht en doorgraven.

Het is echter pas op 10 oktober 1892, dat onder de leiding van baron Alfred de Loë een systematisch onderzoek plaats vond. Het volledig verslag van deze opgravingen wordt vermeld in de *Annales de la société archéologique de Bruxelles* (T. IX, 4° Liv., 1895). In twee tumuli werd weinig gevonden, maar de derde tumulus werd een openbaring. Naast scherven in brons, ijzer, ivoor, glas en keramiek, vond men een zilveren vaas, een bronzen cirkelvormig medaillon (fibula circularis), een verlovingsring (anulus pronubus) met de inscriptie "Concordi commun", afkorting van concordiae communi = ter herinnering aan onze verstandhouding.

Het prachtigste stuk was evenwel een kamee, die toebehoort moet hebben aan een rijke Romeinse dame. Het is vooral dit juweel, waaraan we in dit artikel onze volle aandacht wijden en dat de munt- en penningkring Numismatica Tienen in het daglicht wil plaatsen.

Het is een ovale sardonysteen, bestaande uit drie lagen van verschillende kleur met bewerkte gouden omlijsting ; op de kamee staat het portret van de jonge keizer Octavianus, beter bekend als Augustus, in melk-wit reliëf op donkerrode ondergrond.

De Grieken hebben onvergelykbare en ongeëvenaarde medailles en munten gegraveerd. Sommige van deze Griekse munten werden zelfs door de graveurs gesigneerd (bv. Kimon, Euainetos, Eukleides, e.a.). Deze kleinoden zijn dan ook begeerde schatten voor de kunstminnaars.

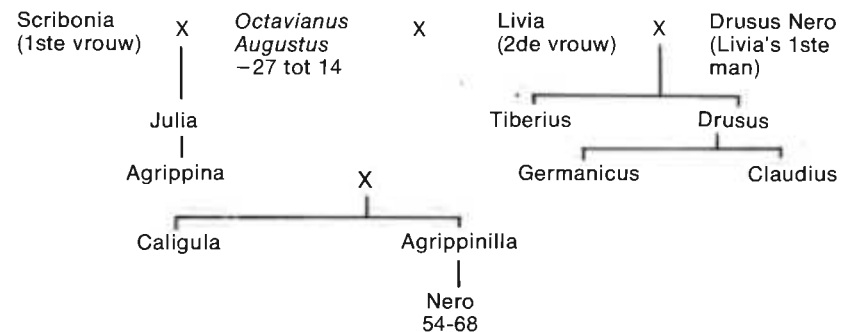
De beeltenis van Augustus op de hierboven besproken kamee is van zulke kwaliteit en pracht, dat hij wordt toegeschreven aan één van de Griekse onsterfelijke kunstenaars, nl. Dioscorides. Dit is op zichzelf geen eigenaardigheid vermits de Romeinen de Griekse wereld ondertussen gekoloniseerd hadden en de Grieken dus voor de Romeinse keizers werkten.

De vondst in de tommen trok de nodige aandacht ; zelfs de koninklijke familie bracht op 26 augustus 1894 een bezoek aan Grimde. Op 27 september van hetzelfde jaar werd de kamee gekocht door baron Edmond de Rothschild uit Parijs voor het toenmalig astronomisch bedrag van 30.000 frank. Sommige schrijvers vermelden dat dit gebeurde in het jaar 1893. In 1940 schatte men de waarde van de kamee op een half miljoen frank.

Jammer genoeg is er nu geen spoor meer van te bekennen, daar de kamee door de Duitsers tijdens de jongste wereldoorlog zou meegenomen zijn.

Hier moeten we de vele schrijvers over dit onderwerp tegenspreken, wanneer zij vermelden dat ons slechts een afbeelding van dit meesterwerk overgebleven is. Door de opzoekingen van onze vereniging Numismatica werd achterhaald dat, alhoewel de reden en het waarom nog niet gevonden werden, de Cercle Archéologique de Belgique in 1909 overging tot het slagen van een medaille, met op de voorzijde de wondermooie afbeelding van de kamee en op de keerzijde de drie tommen met wolkendek en enkele bomen. Als men de bekende afbeelding vergelijkt met deze van de bestaande medaille van 1909, dan is het absoluut zeker dat deze laatste slechts ontstaan kan zijn, dank zij een afgietsel van de originele kamee. Het is tevens bekend dat ten tijde van de vondst een afgietsel van het originele stuk genomen werd. Wij moeten echter met spijt vermelden, dat deze medaille van uitzonderlijke zeldzaamheid is : slechts enkele exemplaren ervan zijn bekend.

Onderstaand schema over de beginperiode van het Romeinse keizerrijk zal de kamee historisch beter situeren.

Caius Octavianus Thurinus, te Rome geboren in 63 vóór Christus, werd door Julius Caesar kort voor zijn dood geadopteerd. In 43 vóór Christus behoorde Caius Caesar Octavianus, zoals hij nu genoemd werd, tot het tweede triumviraat, samen met Marcus Antonius en Lepidus. De twee laatsten verdwenen van het toneel en in 27 vóór Christus kreeg Octavianus de titel van Augustus. Onder deze naam wordt hij in de geschiedenis meestal geciteerd. Zijn lange regering bracht een periode van vrede en voorspoed voor het Romeins rijk, dat voordien zo dikwijls door innerlijke twisten en oorlogen was verscheurd. Vooral de openbare werken kregen

de volle aandacht. Daarom wordt Augustus in de geschiedenis aangeduid als de keizer die : "Rome vond in steen en het achterliet in marmer..."

Gezien de pracht van bovenvermelde medaille, gebaseerd op de authentieke kamee van keizer Augustus, heeft onze vereniging besloten dit kunstwerk te laten hermunten. Zij zal dit juweel op 11 november 1979 aan de bevolking en de verzamelaars te koop aanbieden in vermeil, zilver en brons. Wij zijn ervan overtuigd dat menig kunstminnaar deze onvergelykelijke getuigenis uit ons eigen verleden zal willen bezitten.

Beknopte bibliografie

Annales de la Société Archéologique de Bruxelles, 1892, 1895, 1899, 1902.
P. Kempeneers, *Aren lezen aan de Gete*, 1975.
J. Mertens, *Tienen, een Gallo-Romeinse nederzetting*, 1972.

NOODBILJETTEN UITGEGEVEN DOOR DE KEMPENSE KOLENMIJNEN TE EISDEN

Luk VANDAMME

Door deze naamloze vereniging werden noodbiljetten uitgegeven in het begin van de tweede wereldoorlog onder de benaming kasbons. Deze kartonnen biljetten hadden volgende afmetingen : 19,3 x 17 cm. Ze werden uitgegeven met nominale waarden van 1, 5, 20, 50, 100 en 500 Frank.

Een eerste uitgifte gebeurde op 16 juni 1940. Men beperkte zich tot twee nominale waarden, namelijk 50 en 100 Frank. De biljetten werden door de mijn zelf gedrukt met het procédé "cyclostyle".

6.000 x 100 Frank = 600.000 Frank

6.000 x 50 Frank = 300.000 Frank

De totale produktie bedroeg dus 900.000 Frank. Hiervan werden voor 11-12-1940 (uiterste datum van inlevering) 899.150 Frank ingeleverd. Er rest dus nog voor 850 Frank (0,094 %). Alle specimens en terugbetaalde waarden werden vernietigd.

Op 24 juni 1940 kwam de tweede uitgifte die 4.470.000 Frank bedroeg. De biljetten werden vervaardigd door de drukkerij Denis van Maaseik. De uitgifte was als volgt verdeeld :

12.000 x 100 Frank = 1.200.000 Frank

40.000 x 50 Frank = 2.000.000 Frank

50.000 x 20 Frank = 1.000.000 Frank

50.000 x 5 Frank = 250.000 Frank

20.000 x 1 Frank = 20.000 Frank

Op de uiterste datum van terugbetaling, 11-12-1940, waren voor 4.464.849 Frank biljetten ingeleverd. Er rest dus nog 5.151 Frank of 0,115 %. Alle specimens en terugbetaalde waarden werden vernietigd.

De derde en laatste uitgifte kwam op 19 augustus 1940. Er werden voor 4.520.000 Frank biljetten gedrukt, verdeeld over de volgende nominale waarden :

2.000 x 500 Frank = 1.000.000 Frank

20.000 x 100 Frank = 2.000.000 Frank

20.000 x 50 Frank = 1.000.000 Frank

20.000 x 20 Frank = 400.000 Frank

20.000 x 5 Frank = 100.000 Frank

20.000 x 1 Frank = 20.000 Frank

Het cliché werd vervaardigd door het huis Desoer te Luik, naar een ontwerp van Oscar Bronckaerts. Op de uiterste datum van terugbetaling waren voor 4.518.900 Frank biljetten ingeleverd. Rest dus nog 1.100 Frank, hetzij 0,022 %. De kleuren van deze biljetten waren als volgt :

- 1 Frank : bruin
- 5 Frank : ?
- 20 Frank : rood
- 50 Frank : groen
- 100 Frank : mauve
- 500 Frank : donker blauw

De opdruk was voor alle biljetten zwart.

(Met toelating overgenomen uit *Maandelijks Tijdschrift voor Numismatiek, Numismatica Heusden-Zolder*, p/a Luk Vandamme, Haverveld 50 te 3540 Zolder. Jaarabonnement 250 BF, te storten op bankrekening nr. 068-0713960-67).

MOGELIJKE HERSLAGEN VAN DE 100 FRANK 1853 (HUWELIJK VAN DE HERTOG VAN BRABANT) ?

Jan MOENS

Het Algemeen Rijksarchief te Brussel bevat ongetwijfeld nog talrijke tot nu toe onvoldoend gebruikte bronnen welke voor de historicus en in het bijzonder voor de numismaat van belang kunnen zijn. We hopen dit aan de hand van een klein voorbeeld te kunnen illustreren, zonder evenwel de anekdotische waarde ervan te willen overschatten.

Tussen de documenten van het Ministerie van Financiën werd de volgende nota gevonden uit 1910, waarvan hieronder de integrale (Franse) tekst wordt gereproduceerd :

*Ministère des Finances
Administration des Monnaies*

Bruxelles, le 21 février 1910

Note pour Monsieur le Ministre

Il n'y a pas d'inconvénient à laisser frapper pour Mr. Raoul Warocqué 10 pièces de 100 francs en or. Ce ne sont pas des monnaies mais des médailles historiques portant à l'avant l'effigie du Roi Léopold I avec le millésime de 1853 et au revers les effigies conjuguées du Duc de Brabant et de la Princesse.

La question du millésime ne peut donc soulever de difficultés. Mais sur les médailles suivant l'usage, il sera marqué un signe indiquant qu'il s'agit d'une reproduction. En effet, ces médailles frappées en petit nombre en 1853 font prime dans les ventes. Dernièrement une médaille de 100 francs a été vendue 235 francs.

Je ferai frapper les 10 exemplaires par le graveur Mr. A. Michaux au tarif ordinaire des médailles d'or. Chaque médaille coûtera 115 francs.

*Le Commissaire des Monnaies
(s) Ch. Le Grelle*

Het betreft hier een nota, gericht door de Muntcommissaris Ch. Le Grelle die instond voor de kwaliteit der muntén, aan Minister Liebaert van Financiën, en dit naar aanleiding van een verzoek van R. Warocqué, toenmalig volksvertegenwoordiger.

Deze laatste had J. Allard, Directeur van de Munt, gevraagd 10 exemplaren bij te slaan van de gouden munt-medaille, uitgegeven ter gelegenheid van het huwelijk van de hertog van Brabant in 1853, en die als 100 francs-stuk circuleerde. Hierbij dient evenwel te worden opgemerkt dat deze medaille de datum op de *keerszijde* draagt en niet op de *voorzijde* zoals in de nota staat vermeld. Allard had zich bereid verklaard zijn medewerking te verlenen mits toestemming van de verantwoordelijke overheden, zijnde de Muntcommissaris en de Minister van Financiën. Hij wierp hierbij vooral de vraag op van het jaartal dat op de medaille zou moeten worden vermeld ("Il n'y a que la question du millésime qui pourrait prêter à objection").

Zoals blijkt uit de nota had ook de Muntcommissaris geen bezwaar, mits... "sur les médailles il sera marqué un signe indiquant qu'il s'agit d'une reproduction...". In de archieven kon geen *expliciete* toestemming van de Minister van Financiën worden teruggevonden, maar bovenvermelde nota bevat in de marge bijgeschreven: "Ecrire à Mr. Warocqué que je l'autorise à faire frapper à la Monnaie 10 pièces de 100 francs en or" en daaronder "Vu et écrit à Mr. Warocqué (s) L.G. (Le Grelle)". Het is dus meer dan waarschijnlijk dat ook de Minister toestemming had verleend.

Of deze stukken ook werkelijk geslagen zijn, kon (nog) niet met zekerheid worden vastgesteld, maar het is een feit dat dezelfde Warocqué een jaar later de toelating vroeg om 3 reeksen van de zilveren pasmunt van koning Albert (50 c., 1 en 2 fr.) te laten slaan in goud. Indien hij had ondervonden dat de Munt in het verleden weinig coöperatief ware geweest, dan zou hij allicht geen nieuw verzoek hebben ingediend.

Als deze stukken werden geslagen zijn ze echter niet opgenomen in Ch. Dupriez "Monnaies et essais monétaires du Royaume de Belgique et du Congo Belge" (1949), evenmin als in het bijvoegsel van L. Bogaert (1972). Deze laatste spreekt wel van een herslag in goud, maar met een dikte van 2 1/4 mm, hetgeen aanzienlijk dikker is dan een origineel stuk (gewicht waarschijnlijk meer dan 40 g tegen 31,66 g voor een origineel). Het gaat hierbij ongetwijfeld om een herslag van na de tweede wereldoorlog.

De volgende vragen kunnen dan ook worden gesteld :

1. werden deze 10 exemplaren werkelijk geslagen ?
2. zo ja, in welke verzamelingen kunnen ze dan worden teruggevonden en waaraan zijn ze herkenbaar als herslagen ?
3. werden analoge verzoeken ook nog in andere gevallen behandeld en ingewilligd ?

De medewerking van de lezers wordt hierbij gevraagd. Eventuele antwoorden naar de redactie te sturen.

BIBLIOGRAFIE

TIJDSCHRIFTENIEUWS

"Echo Numismatica" maandelijks tijdschrift Afdeling Tienen

11de jaargang, nr. 6, mei 1979 :

RUMMENS J., Veilingnieuws.

RUMMENS J., Oostenrijkse aanmuntingsstatistieken.

SCHRAEPEN P.P., Het nieuwe 100 Schillingstuk van Oostenrijk.

Amerika verkocht goud voor 240 dollar per ons.

Tienen, gedenkpenning en ex-voto 1793.

Reeksen muntstukken "Fleur de coin" 1979-Frankrijk.

SCHRAEPEN P.P., Van het ene millenium naar het andere !

Vijfkoningennunt van 250 frank voor 150 jaar België.

Zilveren 100 frank officieus ingetrokken.

Ons nieuw biljet van 500 frank.

Nieuwe dollar kleiner dan het (Belgische) 10 frankstuk.

De Zoo-penningen anno 1979.

RUMMENS J., Krugerrands.

Boos op te stevige munt.

11de jaargang, nr. 7, juni 1979 :

Een vacantietyip eens anders dan anders.

Wederkerende voorstellingen op de munten van de Bondsrepubliek

Numismatiek een kwestie van vertrouwen en kennis.

Zilverchat in Zeeuws graf, maar vindere krijgen niets.

Geldsmijterij.

Grafvondst in Griekenland.

Munten verwildert de zeden.

11de jaargang, nr. 8, juli 1979 :

SCHRAEPEN P.P., Op Europese (munt)toer.

Niet alleen numismaten trachten naar een Europese munt.

Koning Boudewijn als numismaat.

Koperen 20 fr.-stukken rollen van de pers.

Dan toch een 2 frankstuk ?

SCHRAEPEN P.P., (Tiense) verzamelaars wist U dit al ?

RAYMAKERS T., Reisverslag "Parijs".

SCHRAEPEN P.P., Weldra gouden munten in Amerika ?

Maandelijks tijdschrift voor numismatiek "Numismatica Leuven"

6de jaargang, nr. 5, mei 1979

Vers van de pers.

Catalogus van de boeken van de bibliotheek van Numismatica Leuven

6de jaargang, nr. 6, juni 1979 :

Mededelingen van het bestuur.

H.V., Een muntstuk en zijn foto.

VANHOUDT H., Een muntschat ! Koopkracht in de XVe en XVIe eeuw

Maandblad voor Numismatiek, tijdschrift Afdeling Dendermonde

2de jaargang, nr. 6, juni 1979 :

GALLIES., De Renaissance, ook een wedergeboorte op numismatisch gebied.

De Teutengilden.

Maandelijks Tijdschrift voor Numismatiek, Limburgs Genootschap voor Munt- en Penningkunde, afdeling Heusden-Zolder

1ste jaargang, nr. 9, mei 1979 :

De oorsprong van het geld - deel IV.

Oude munten in Limburg - deel VI.

VANDAMME L., De figuren op de achterzijde van Romeinse munten.

VAN KEYMEULEN A., Overzicht van de Belgische muntslag - deel I.

RAYMAKERS T. - VANDAMME L., De medailleurs in het land van Luik (Victor Tourneur).

VANDAMME L., Beleggen in goud.

RAYMAKERS T., Numismatiek van het prinsdom Luik en van de streken die ervan afhangen.

VANDAMME L., Boekbespreking : Paper Money of the 20th Century - deel II.

1ste jaargang, nr. 10, juni 1979

VAN KEYMEULEN A., Overzicht van de Belgische muntslag - deel II.

VANDAMME L., De figuren op de achterzijde van Romeinse munten - deel II.

Kleine vondst van zwarte munten (hagemunten) die in de heerlijkheden van de Maas werden geslagen.

LATHOUMETIE P.-Y., Numismaat pas op je tellen in het buitenland !

Slagaantallen van de Belgische munten 1977 en 1978.

VANDAMME L., De Belgische bankbiljetten - deel I.

RAYMAKERS T. - VANDAMME L., De medailleurs in het land van Luik (Victor Tourneur).

RAYMAKERS T., Numismatiek van het prinsdom Luik en de streken die ervan afhangen.

Nieuw uitgegeven munten.

Bulletin du Cercle d'études numismatiques

16de jaargang, nr. 2, april-juni 1979 :

NIVAILLE J., Le type de l'abeille dans le monnayage grec (III).

GIARD J.-B., L'atelier de Lyon sous Auguste, Tibère et Caligula.

GHYSSENS J., La mite et les monnaies de compte de Brabant et de Hainaut.

HUYSECOM E., A propos de la présence d'un centulle de Béarn dans un petit trésor découvert à La Panne.

BAR M., Bibliographie : Trésors monétaires.

In de hieronder vermelde nummers van het **Verzamelaarskrantje**, uitgegeven door de Pieter Paul Rubenskring Zulte, verschenen volgende numismatische bijdragen :

nr. 16 : Taelman J., Het noodgeld van Brugge 1914-1918.

nr. 17 : Taelman J., Een Brugse penning van 1667.

nr. 18 : Taelman J., De geuzenpenning met "En tout fidelles au roy jusques à porter la besace".

NIEUWE AANMUNTINGEN

Maurice COLAERT

Belize

Stuk van 100 dollars, goud 500/1000, 6,21 g en 26,26 mm. Op de voorzijde een vis tussen koralen.

Bondsrepubliek Duitsland

De Bondsrepubliek bracht reeds twee van de drie voorziene herdenkingsmunten 1979 in omloop : 5 mark uit zilver dat de 150ste verjaardag herdenkt van het Archeologisch Instituut (1829-1979) en een courant stuk van 2 mark met het portret van Kurt Schumacher.

In de herfst zal een herdenkingsmunt geslagen worden naar aanleiding van de 100ste verjaardag van de geboorte van de fysicus Otto Hahn (1879-1968).

Canada

Zoals vorig jaar verschijnt aldaar ook met datum 1979 een stuk van 100 dollars. De munt is uit goud 916/1000, weegt 16,96 g en heeft een diameter van 27 mm. De keerzijde is gewijd aan het Jaar van het Kind en toont zes kinderen die elkaar de hand reiken en rondom een wereldbol dansen.

In de loop van dit jaar zal Canada ook nog een goudstuk uitbrengen dat dezelfde karakteristieken zal hebben als de befaamde Krugerrand. Men hoopt van deze nieuwe munt in 1979 nog 1 miljoen en in 1980 twee miljoen exemplaren aan de man te brengen.

Dominica

Dit eiland werd op 3 november 1978 onafhankelijk en is lid van de Commonwealth. Bij die gelegenheid werden twee herdenkingsmunten geslagen uit zilver. Het ene stuk heeft een waarde van 10 dollars en stelt op de keerzijde een groep inlandse dansers voor. Het andere stuk (20 dollars, 45 mm) herdenkt de 50ste verjaardag van de overtocht van de Atlantische Oceaan door de Graf Zeppelin, in 1928. De voorzijden van beide stukken tonen de beeltenis van koningin Elisabeth.

Duitse Demokratische Republiek

Stuk van 5 mark, 1979, koper-nikkel, 12,2 g en 29 mm. Van deze munt worden 60.000 stuks geslagen ter ere van Albert Einstein wiens portret op de voorzijde afgebeeld staat.

Fiji

Een stuk van 50 cents uit koper-nikkel herdenkt de 100ste verjaardag van de aankomst, in 1879, van Indische landbouwers die aldaar het suikerriet invoerden, thans het voornaamste exportartikel van het land.

Filippijnen

Twee nieuwe zilverstukken die de 100ste verjaardag herdenken van de geboorte van Manual L. Quezon, eerste president en stichter van de Filipijnse republiek : 25 piso (27 g en 38 mm) en 50 piso (28 g en 40 mm).

Finland

Nieuw muntstuk van 5 markkaa, 1979, uit een aluminium-brons legering. Op de voorzijde staat een ijsbreker afgebeeld.

Hong Kong

Het huidig courant stuk van 1 dollar uit koper-nikkel is wat te groot geworden voor zijn waarde. Het wordt derhalve vervangen door een stuk van 25 mm in plaats van 30 mm.

Iran

De gebeurtenissen volgen elkaar snel op. Vermelden wij echter nog twee stukken van 20 ryals, 1978, met het portret van de vervallen verklaarde soeverein. Beide munten zijn uit koper-nikkel, wegen 9 g en hebben een diameter van 31 mm. Het eerste herdenkt de 50ste verjaardag van de Nationale Bank, gesticht door de vader van de afgezette vorst, Reza Pahlewi, wiens portret op de keerzijde te zien is. Het tweede stuk werd geslagen in het raam van de F.A.O.-aanmunting.

Israël

Zilverstuk van 50 pounds, 1979, naar aanleiding van het Jaar van het Kind. Op de voorzijde vindt men een sterk gestileerde afbeelding van een moeder met haar kind.

Italië

In het raam van de F.A.O.-aanmunting wordt een produktie van 100 miljoen exemplaren voorzien van een nieuw muntstuk van 100 lire uit acmonital, 8 g en 27,8 mm. Op de voorzijde : symbolisch hoofd van de Republiek ; op de keerzijde : een koe met haar calf bovenop een wereldbol en het omschrift "Nutrire il mondo".

Kiri Bati

Dit is de nieuwe benaming voor de sinds 12 juli 1979 onafhankelijk geworden Gilbert-eilanden. De aanmunting van zes muntstukken is gepland, maar vooralsnog ontbreken ons nadere bijzonderheden.

Maagdeneilanden

Goudstuk van 100 dollars (900/1000), 7,1 g en 24 mm, met op de keerzijde de beeltenis van de Engelse admiraal Sir Francis Drake.

Stuk van 5 dollars, zilver 925/1000, 42 mm, met op de keerzijde een zilverreiger.

Malawi

In de reeks "Behoud van de Natuur" gaf Malawi een goudstuk en twee zilverstukken uit, met op de keerzijden telkens een met verdwijning bedreigde diersoort. Op de voorzijde staat de beeltenis van het staatshoofd, Dr. Kamazu Banda.

Maleise Federatie

Ter gelegenheid van de 20ste verjaardag van de oprichting van de Nationale Bank werd een stuk van 1 dollar uit koper-nikkel (33,3 mm) in omloop gebracht. Van deze munt bestaat ook een versie uit zilver bestemd voor de verzamelaars.

Oostenrijk

Herdenkingsmunt van 100 schilling, zilver 640/1000, 24,1 g en 36 mm, ter gelegenheid van de 700ste verjaardag van de kathedraal van Wiener Neustadt (op 47 km van Wenen). De keerzijde toont voornoemd bouwwerk.

Polen

Stuk van 100 zlotych, zilver 625/1000, 16,5 g en 32 mm, ter herdenking aan de violonist en toondichter Henryk Wieniawski.

Een stuk van dezelfde nominale waarde en met dezelfde karakteristieken werd eveneens uitgebracht ter herdenking aan Ludwik Zamenhof, de uitvinder van het Esperanto.

Stuk van 20 zlotych uit koper-nikkel, 29 mm, naar aanleiding van het Jaar van het Kind.

Roemenië

Courant muntstukje van 5 lei uit aluminium, 2,79 g en 29 mm.

San Marino

Goudstukken van 1 scudo en 2 scudi (1 scudo = 20.000 lire)... die uiteraard nooit in de omloop zullen aangetroffen worden.

Thailand

Twee nieuwe courante muntstukken uit koper-nikkel die de 8ste Aziatische Spelen in Bangkok herdenken : 1 bath (7 g en 25,3 mm) en 5 bath (12 g en 30 mm). Respektievelijke oplagen : 9 en 1 miljoen.

Turkije

In het raam van de F.A.O.-aanmunting verscheen aldaar in 1978, een zilverstuk van 150 pounds, met op de voorzijde Atatürk die een tractor stuurt.

Turks en Caicos eilanden

Stuk van 10 dollars uit zilver 925/1000, 40 mm, en een stuk van 100 dollars uit goud 500/1000, 33 mm, om de 10de verjaardag te herdenken van het feit dat kroonprins Charles van Engeland tot prins van Wales erkend werd. Waar gaat men het toch allemaal zoeken ?

U.S.S.R.

Het is onnodig om alle bijzonderheden te geven van de diverse reeksen Olympiademunten die op de markt gebracht worden. Verschillende pers-media hebben dit reeds gedaan. Niettemin vermelden wij toch de aanmunting van een nieuw courant stuk van 1 roebel uit koper-nikkel, 1979, 12,75 g, 31 mm, met op de voorzijde de torens van het Kremlin.

Vatikaanstad

Stuk van 1000 lire, zilver 835/1000, 14,6 g en 31,4 mm, geslagen ter herinnering aan paus Johannes-Paulus I, wiens beeltenis op de voorzijde prijkt.

HOEKJE VAN DE VERZAMELAAR

Nieuw Belgisch muntstuk van 20 Frank.

Begin 1980 wordt in ons land een nieuw muntstuk van 20 Frank in omloop gebracht. Deze munt heeft een diameter van 25,5 mm. De kern van het stuk is uit koper (92 %) met daaromheen een laag nikkel-brons, wat aan het stuk een witmetalen kleur met een gelige ondertoon geeft. De voorzijde toont dezelfde beeltenis van koning Boudewijn als die op het stuk van 10 Frank. De keerzijde vertoont tegen de rand een gestileerde eiketak met daarboven in het midden de waardeaanduiding.

Het nieuwe stuk wordt pas volgend jaar in omloop gebracht. Het is de bedoeling eerst een voldoende grote voorraad aan te leggen.

Belgisch muntstuk van 100 Frank ontmunt.

Vanaf 3 september 1979 wordt het zilveren stuk van 100 Frank buiten omloop gesteld. Deze munt toont op de voorzijde de samengekoppelde borstbeelden van Leopold I, Leopold II, Albert en Leopold III en op de keerzijde het wapenschild van België, versierd met een koningskroon.

De buiten omloop gestelde stukken zullen nochtans tot en met 30 september 1980 tegen gangbare munten kunnen ingewisseld worden aan de loketten van de Nationale Bank van België te Brussel en in de provincies. Zij worden tot 15 september 1980 aangenomen door de postontvangers, de ontvangers van belastingen, van de douane en aksijnzen en van de registratie. Vanaf 1 oktober 1980 verliezen de bewuste stukken definitief hun waarde.

Tentoonstelling "Economische en financiële aspecten van de Brusselse geschiedenis".

De Nationale Bank van België nam op haar beurt deel aan de viering van het Brussels millennium door het organiseren van een uitzonderlijk belangwekkende tentoonstelling getiteld "Economische en financiële aspecten van de Brusselse geschiedenis".

Men weet dat sedert tientallen jaren ons nationaal uitgifte-instituut zich inspant om verzamelingen aan te leggen die in direkt verband staan met de vooraanstaande rol die zij speelt in de Belgische economie.

Voorgaande tentoonstellingen lieten reeds kennis maken met de rijkdom van haar imposante munt- en penningverzameling en haar collectie bankbiljetten.

Dit keer was de horizon ruimer opgevat en verscheidene andere instellingen (Koninklijke Bibliotheek Albert I, Koninklijke Musea, Stadsmuseum Brussel, Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn - om slechts enkele te noemen) verleenden hun medewerking om een uitzonderlijk geheel aan voorwerpen en documenten samen te brengen.

Op een bevattelijke manier belichtte de tentoonstelling enkele aspecten van de evolutie der financies van en in de stad, samen met de geschiedenis van de muntslag en het handelsleven, de rol van gilden en ambachten en het werk van de kunstambachten. Onder de tentoongestelde voorwerpen vernoemen we munten, muntmateriaal, biljetten en ordonnanties, schilderijen, beelden, edelsmeedwerk, faiënce, porselein, tin, kant en wandtapijten.

De deskundig opgestelde catalogus blijft de materiële getuige van deze succesrijke manifestatie.

Tentoonstelling "De kogel door de kerk ? Politiek op penningen".

Nederland viert dit jaar de 400ste verjaardag van de Unie van Utrecht en bij die gelegenheid organiseerde het Centraal Museum van Utrecht een herdenkingstentoonstelling. Zij bevatte 105 medailles en jetons, voor het merendeel in bruikleen gegeven door het Koninklijk Penningkabinet uit Den Haag, die allen afgebeeld en beschreven staan in een interessante catalogus. De documenten zijn chronologisch gerangschikt en de catalogus vermeldt naast de bibliografische verwijzingen ook een korte historiek waarin de creatie van de medaille of de jeton besproken wordt. De reeks medailles en jetons doet als het ware visueel de vaak bloedige en onrustige periode tussen 1555 en 1609 herleven.

Medewerking gevraagd.

Van het bekende boek "Nederlandse Gewichten" zal het volgend jaar een geheel herziene druk verschijnen. De nieuwe editie zal de beide Nederlanden omvatten en ook de muntgewichtmakers en hun merken uit de Zuidelijke Nederlanden behandelen. De publikatie van De Witte uit 1889 is nodig aan een aanvulling toe. Het kost echter veel tijd om in het archief te Antwerpen de benodigde genealogische gegevens over de ijkmeesters te verzamelen. Is er iemand die hiermede behulpzaam wil zijn ? Kontakt opnemen met de heer Dr. Ir. G.M.M. Houben, Jhr. Strick van Linschotenlaan 5 te Zwolle, Nederland.

In memoriam Raymond Staessens.

Met ontsteltenis vernamen we het plotse overlijden van onze verzamelvriend Raymond Staessens uit Menen. Hij was sedert jaren een trouwe verzamelaar en was regelmatig aanwezig op de vergaderingen van de afdeling Kortrijk. Hij had het juiste woord voor iedereen en zijn omgeving was voor elkeen aangenaam.

Hiermede betuigt het Europees Genootschap en bijzonder de afdeling Zuid-Westvlaanderen hun blijken van innige deelneming aan de familie Staessens.

Een prestigemunt : de dollar van 1804.

Het meest begeerde stuk uit de Amerikaanse muntslag schijnt ongetwijfeld de dollar van 1804 te zijn. E.P. Newman en K.E. Bresset hebben er reeds een boek aan gewijd : «The fantastic 1804 dollar».

Dit muntstuk is inderdaad spectaculair temeer omdat men er absoluut zeker van is dat het niet in 1804 geslagen werd.

Omstreeks 1834-1835 wou de Amerikaanse Munt over enkele reeksen beschikken waarin alle exemplaren van de nationale aanmuntning vertegenwoordigd waren. De stukken, uiteraard in FDC kwaliteit, moesten dienen om aangeboden te worden aan hooggeplaatste personaliteiten zoals ondermeer de koning van Siam die op dat ogenblik een bezoek bracht aan de Nieuwe Wereld. De reeks was echter onvolledig vermits op dat moment de zilveren dollar niet meer aangemunt werd. De fabricatie van dit stuk werd inderdaad in 1804 stopgezet zodat de laatste bestaande datum voor deze muntsoort 1803 was. Men sloeg derhalve een paar exemplaren van het 1 dollar-stuk van het type dat in 1803 in gebruik was, maar op de stukken werd het jaartal 1804 gegraveerd. Vooralsnog heeft men het spoor teruggevonden van 8 exemplaren die behoren tot deze als origineel bestempelde uitgifte.

Omstreeks 1859 werden nog een paar stukken — 7 naar men beweert — vervaardigd en één van deze herslagen heeft de particulariteit geslagen te zijn op een stuk uit Bern, meer bepaald een «schuttersprijs» met datum 1857.

Een exemplaar van deze tweede aanmuntning was het onderwerp van een recente transactie en bij die gelegenheid publiceerde het tijdschrift *Coin World* (het nummer van 14 februari 1979) de omzwerving van het bewust stuk. Weinige tijd na de fabricatie belandde het stuk in de in 1908 geveilde verzameling van William Idler. Achtereenvolgens kwam de munt

in volgende collecties terecht : H.O. Granberg, William Awater, Will W. Neil en Edwin Hydeman. In 1961 werd zij bij openbaar opbod van de hand gedaan voor 29.000 dollars. De anoniem gebleven eigenaar stelde het stuk opnieuw te koop in 1972 en ontving ervoor 100.000 dollars. Het jaar daarop verkocht voor 110.000 dollars, belandde het stuk in Zwitserland. Onlangs werd het door een Californisch verzamelaar aangekocht voor de ronde som van 200.000 dollars.

Vermelden we terloops nog dat de hoogste prijs ooit neergeteld voor een muntstuk 805.000 Zwitserse francs bedraagt. Deze rekordsom werd op 28 mei 1974 te Zürich behaald door een Atheense decadrachme.

De numismatische markt.

Ziehier een paar prijzen gerealiseerd op een op 11 maart 1979 te Versailles gehouden muntenveiling (deskundige : Mevrouw L. Piollet-Sabatier). We vermelden achtereenvolgens de schattings- en de opgebrachte prijzen, uitgedrukt in Franse francs.

Alexander de Grote, tetradrachme, ZF : 1.500/1.800 - 2.100.

Karel V, franc à pied, ZF : 3.000/4.000 - 4.000.

Lodewijk XIV, Louis à la mère longue, Rouen 1649, ZF : 5.000/6.000 - 5.300.

Karel X, 1 franc, Parijs 1825, Prachtig : 800/1.000 - 1.050.

Karel de Stoute, Boergondische gulden, Antwerpen, ZF : 1.200/1.500 - 2.600.

Leopold I, 1/4 franc 1843, ZF-Prachtig : 600/800 - 1.550.

Leopold I, 2 1/2 francs 1849, ZF-Prachtig : 500/600 - 1.450.

Leopold I, moduul 5 francs huwelijk hertog van Brabant, ZF : 400/500 - 850.

Een munt voor paus Johannes Paulus I ?

Een der kortste pontifikaten uit de kerkgeschiedenis (van 26 augustus tot 28 september 1978) heeft begrijpelijk geen nieuwe muntslag opgeleverd. Zelfs de reeks «Sede Vacante» van de maand augustus kwam pas van de muntpersen toen een nieuwe pauskeuze moest plaats vinden.

Anderzijds voorzien de monetaire akkoorden tussen het Vaticaan en Italië dat de pauselijke staat jaarlijks slechts één muntenreeks mag uitgeven, uitgezonderd bij speciale gelegenheden zoals ondermeer het vakant zijn van de paustroon. Om die reden zal de eerste muntenreeks op naam van Johannes Paulus II de datum 1979 dragen.

VRAAG EN ANTWOORD

Niettemin heeft men naar een mogelijkheid gezocht om toch nog het pontifikaat van Johannes Paulus I met een muntstuk te herdenken. Men heeft immers het plan opgevat om in de reeks van 1979 een stuk van 1.000 lire in te lassen dat herinnert aan de paus wiens kort pontifikaat bij iedereen een diepe indruk naliet.
(Bronvermelding : *La Numismatica*).

Reeds problemen voor de nieuwe mini-dollar

Zoals in een voorgaand nummer reeds medegedeeld werd, zullen de Verenigde Staten van Amerika dit jaar een nieuw muntstuk van 1 dollar in omloop brengen dat een kleinere diameter heeft dan de thans circulerende stukken.

Het nieuw stuk toont op de voorzijde de beeltenis van de bekende Amerikaanse feministe Susan B. Anthony en vermeldt eveneens de traditionele spreuk «In God we trust».

De overtuigde atheïst Maldalyn Murray O'Hair had vroeger reeds tegen de Amerikaanse regering een gerechterlijke actie gevoerd om de afschaffing te bekomen van deze godsdienstige spreuk op de Amerikaanse muntstukken, doch zijn poging leverde geen succes op. Thans komt hij terug op de proppen vermits hij aan het Hof van New Orleans de opschorting gevraagd heeft van de aanmunting van de nieuwe dollarstukken. Hij voert aan dat Susan B. Anthony absoluut elke religie verwierp en dat de godsdienstige spreuk op de stukken met haar portret een belediging is aan haar nagedachtenis.

Dit proces heeft ertoe geleid dat de Amerikaanse Munt vèrgaande opzoekingen liet doen naar het verleden van Susan B. Anthony. Zo ontdekte men reeds dat zij gedurende een bepaalde tijd les gegeven heeft in een Quaker school en dat zij later Unitariste werd. De opsporingen brachten verder aan het licht dat een van haar voorouders, William Anthony, van Duitse afkomst, zich in 1515 te Londen vestigde en onder Edward VI het ambt van meestergraveur van de munten uitoefende.

Susan B. Anthony is de tweede vrouw en de eerste Amerikaanse wiens portret op de munten van de U.S.A. te zien is. De andere vrouw was koningin Isabella van Spanje die afgebeeld werd op de herdenkingsmunt van 1/4 dollar, geslagen ter gelegenheid van de Colombiaanse tentoonstelling die in 1893 te Chicago gehouden werd.

(Bronvermelding : *Coin World*).

1. Datum van een pauwenschelling.

De heer Remi Leenders stuurde ons de afbeelding van een pauwenschelling, geslagen te Antwerpen voor rekening van de aartshertogen Albrecht en Isabella (1598-1621).

We tonen hier een detail van het, jammer genoeg, sterk afgesleten stuk. Men zal opmerken dat de oorspronkelijke datum op de muntstempel gewijzigd werd en, op het eerste gezicht, heeft men de indruk 1625 over 1620 te moeten lezen.

Het cijfer 2 stelt normaal geen probleem. Het Antwerps munthof leverde inderdaad schellingen af waarvan het cijfer 2 de vorm heeft van een Z (zie A. DE WITTE, *Histoire monétaire... des ducs de Brabant*, plaat LIV, nr. 921). Het cijfer der eenheden is problematisch want 1625 over 1620 is theoretisch onmogelijk vermits de regering van de aartshertogen in 1621 een einde neemt ingevolge het overlijden van Albrecht.

A. De Witte vermeldt voor deze muntsoort dat de stukken zonder datum geslagen werden van 1612 tot 1614 en de exemplaren met datum in 1620 en 1621.

Heeft een lezer soms een verklaring voor de datum van dit stuk ?

2. Instempeling op Luikse dukaton.

De vraag omtrent dit stuk is eveneens van de heer Leenders afkomstig. Het betreft een dukaton in Luik vervaardigd in 1667 met als muntteken het Luiks perron.

Kan iemand uitleg verschaffen over de letter «Y» die op de wang van prins-bisschop Maximiliaan-Hendrik ingestempeld werd ?

Eventuele antwoorden in verband met voornoemde stukken kunnen naar de redactie gestuurd worden.

3. Munt uit Guinea gezocht.

De heer Joseph Descamps, rue Defuisseaux 10 te 7420 Baudour zoekt het stuk van 500 francs, in 1968 door de republiek Guinea uitgegeven,

uitsluitend in FDC- of prachtige staat. Graag ontving hij een schriftelijke of telefonische aanbieding (tel. : 065/64.11.71).

4. Huisgeld van de Broeders van Liefde-Sint-Bavo-Noordwijkerhout-Nederland.

Volgende stukken van 100 cent, 50 cent en 25 cent zijn zoals gemeld werd in het oktobernummer van 1961 normaal in nikkel (zie reeks 2, nrs. 8, 9 en 10).

Ik bezit bovenvermelde stukken echter in een andere uitvoering, die naar ik vermoed ofwel zink is ofwel een legering van zink met een ander metaal moet zijn.

Graag had ik te weten gekomen of dit proefslagen zouden zijn en of er nog andere verzamelaars zijn die deze stukken in hun verzameling bezitten.

Verzamelaars die nog dubbels bezitten van de reeksen 1, 2, 3 en 4 (Sint Martin, Sint Bravo en Sint Servatius) en die wensen te ruilen worden verzocht contact op te nemen met Etienne De Loose, Ten Berg 24 te 9300 Aalst, tel. : 053/77.98.91.